

УДК 504.75

Рижова І. С.

проф. НУ «Запорізька політехніка»

СТРАТЕГІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ

Кінець ХХ - початок ХХІ ст. ознаменувався активним зростанням урбанізованих територій, міських агломерацій, мегаполісів, функціонування яких повністю змінило не тільки зовнішній вигляд ландшафтів, але й зруйнувало природні екологічні ланцюжки обміну речовин, докорінно змінивши характер і напрямок процесів, що в них колись відбувалися. Виникла гостра потреба екологічного аналізу нової ситуації в сучасному місті. Сучасне місто – це рушійна сила економіки країни, осередок культури й освіти, основа для реалізації технологічних та соціальних інновацій. Розвиток комфортної інфраструктури безпосередньо впливає на економічні показники міста, визначає його привабливість для кваліфікованих спеціалістів та інвесторів, що значно поширює конкуренцію міст.

Екологічна та гуманітарна кризи кінця ХХ – початку ХХІ століть які безпосередньо взаємопов'язані і поглиблюються, проявляючи тенденції в еволюції природи, розвитку людства, загроз існування цивілізації. Виникає питання, як скоро людина усвідомить цю загрозу власного буття, чи здатна знайти та вжити необхідних заходів для збереження життя на Землі. Категорії екологічної етики, введені у свідомість, покликані змінити ставлення до матеріальних цінностей, що склалося в суспільстві, розвинути здатність до прийняття пріоритету духовних та інтелектуальних цінностей, і тим самим впливати на розвиток культурних потреб людини та керувати їхньою структурою. Зміни клімату та захист навколишнього середовища – сьогодні найважливіші питання у всьому світі. Європейський союз є лідером на міжнародному рівні у цих питаннях. Забруднення навколишнього середовища та погіршення екологічного стану на території України є одним з основних негативних факторів, що впливають на стан людини в сучасному суспільстві.

Запорізька область – одна із найбільш завантажених областей України за промисловим потенціалом. Вона обумовлена наявністю та концентрацією підприємств чорної та кольорової металургії, теплоенергетики, атомної енергетики, хімії та машинобудування. Наш регіон вважається провідним центром вітчизняного авіадвигуна, виробництва трансформаторів та іншої

високотехнологічної продукції, яка є фірмовим запорізьким знаком. Значна частина промислових підприємств розташована у центрі житлових забудов, що формує основне техногенне навантаження на довкілля населених пунктів. Запоріжжя за рівнем промислового потенціалу замикає п'ятірку найбільших індустріальних центрів України. Запоріжжя – індустріальний центр України та зона екологічного лиха.

Одна із найважливіших проблем нашого міста - забруднення повітря – Основні забруднювачі атмосферного повітря у Запоріжжі – це підприємства чорної металургії «Запоріжсталь», «Дніпроспецсталь», та кольорової металургії Запорізький Титано-Магнєєвий комбінат та Дніпровський алюмінієвий завод, хімічної промисловості - заводи «Кремнійполімер», штучних шкір, підприємства машинобудівного комплексу», Моторобудівний завод.

Основною причиною забруднення атмосферного повітря Запоріжжя є застарілі технології та обладнання на підприємствах, яке не спроможне забезпечити дотримання сучасних нормативів якості атмосферного повітря.

Стратегічною метою завданням в галузі охорони атмосферного повітря в Запорізькій області є скорочення викидів в атмосферне повітря. Для її досягнення треба виконати наступні завдання: а) вирішити вищезазначені проблеми, що призведе до суттєвого покращення стану атмосферного повітря в області та забезпечить найкращі перспективи розвитку галузі; б) вдосконалити законодавчу та нормативну базу, бо плата за викиди для підприємств не заохочує і значно не впливає на вирішення ними проблем очищення викидів від забруднюючих речовин. Стає очевидним, що при існуючому положенні без реформування нормативно-законодавчої бази стан атмосферного повітря буде погіршуватись і надалі.

Водні ресурси наступна актуальна проблема нашого регіону. В області налічується 1400 основних водокористувачів, які щороку споживають 1100,0 мільйонів м³ води. Основним джерелом води для потреб економіки та питної води є ріка Дніпро. Найбільш забрудненими є стоки підприємств чорної та кольорової металургії, а також каналізаційні стоки від комунальних житлових комплексів. У 2020 р. з природних водних об'єктів було забрано 9,6 куб. км прісної води (90% з поверхневих і 10 % з підземних джерел).

Стратегічними цілями є: а) забезпечення рівного доступу до безпечної води і належної санітарії та зменшення ризиків для здоров'я людини пов'язаних з відсутністю належного доступу до безпечної води та санітарії; б) поліпшення екологічного й хімічного стану водних екосистем шляхом досягнення й підтримання «доброго» - екологічного та хімічного стану масивів поверхневих (прісних) вод, - екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, - кількісного та хімічного стану підземних вод та - екологічного стану прибережних та морських вод.

Надзвичайно актуальною для Запоріжжя є також проблема безпечного поводження з побутовими відходами. На сьогодні одним із основних засобів видалення твердих побутових відходів є їхнє поховання на полігонах, звалищах, які, в переважній більшості, не відповідають санітарно-екологічним вимогам. Діюча система поводження з побутовими відходами на території міста та області не забезпечує ефективного, безпечного поводження з ними, оскільки призводить до утворення значної кількості стихійних звалищ.

Стратегія базується на таких принципах: ієрархії поводження з відходами, який передбачає дії стосовно поводження з відходами у такій послідовності: а) запобігання утворенню відходів з метою оптимізації процесів проектування видобутку ресурсів, виробництва товарів (екодизайн) та утворення відходів; б) перероблення відходів - утилізація з поверненням у виробничий цикл різних матеріалів, що містяться у відходах; в) інші види утилізації відходів, у тому числі енергетична утилізація, - використання відходів як вторинних енергетичних ресурсів.

Зараз у Запорізькій області та Запоріжжі виникла гостра проблема щодо функціонування та збереження захисних лісових насаджень (полізахисних лісових смуг). Вони захищають сільськогосподарські угіддя від несприятливих природних явищ: суховіїв, посух, хуртовин, водної та вітрової ерозії та виконують поліфункціональну роль у поліпшенні навколишнього середовища, а також сприяють підвищенню родючості ґрунтів.

Новий етап розвитку екології, характеризується зростанням зацікавленості екологічними проблемами та активізацією наукових досліджень в усіх країнах світу. Низький рівень розвитку екології є ознакою загального морального занепаду суспільства. Охорона природного середовища для людини – це охорона можливостей і ресурсів її життєдіяльності. Ось чому актуальною проблемою майбутнього стає розроблення нових стратегій, що долають існуючу систему цінностей, орієнтацій. Замість пріоритетів які забезпечують людині подальше зростання споживання через збереження постулату «природа для людини», мають, бути прийняті пріоритети «гармонії людини і природи», діяльності людини у відповідності із законами природи.